

เรื่องนารี คู่सानนา

ตำอูด อดบเอริญ

คำนำสำนักพิมพ์

เรื่องนำรั้วคู่ล้านนา ของคุณลำจุล ฮวบเจริญ นักเขียน “เจ้าเก่า” แต่ความคิดอ่านยัง “ใหม่” เสมอ จะทำให้ผู้อ่านได้รู้จัก ล้านนาในอีกมุมหนึ่ง ผู้ที่เป็น “คนเมือง” ก็ตาม หรือผู้ที่มาอยู่ เชียงใหม่จนเป็นคนเมืองกลายก็ตาม

ตลอดจนผู้ที่อยากรู้จักเชียงใหม่ สมควรอย่างยิ่งที่จะได้อ่านหนังสือเรื่องนี้เพื่อที่จะได้รู้จักและซาบซึ้งในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษแห่งล้านนาไทย และจะได้หายสงสัยว่าทำไมเชียงใหม่จึงมีเสน่ห์ดึงดูดให้คนติดใจ

ด้วยความปรารถนาดี
สำนักพิมพ์ ดวงกมลพับลิชชิง

คำนำผู้เขียน

เรื่องนำรัฐคู่มือฉบับที่ถืออยู่ในมือท่านนี้เป็นการรวมบทความของผู้เขียนที่ดีพิมพ์ในสยามรัฐรายวันในช่วงที่หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้อำนวยการและเป็นแกนนำกลุ่มคอลัมนิสต์ในสยามรัฐรายวัน ด้วยความรอบรู้อย่างล้นเหลือของท่าน ผลงานของท่านจึงเต็มไปด้วยพลังแห่งวิชาการทุกสาขา ที่ผู้อ่านสยามรัฐรายวันในสมัยนั้นต่างจ้องมองและรอคอยว่า วันนี้ท่านจะเขียนเรื่องอะไร ทุกบทความของท่านเต็มไปด้วยเนื้อหาสาระและท่านจะแฝงอารมณ์ขันไว้ด้วยเสมอ

ผู้เขียนเป็นหนึ่งในคอลัมนิสต์สยามรัฐรายวัน โดยที่มีได้เป็นพนักงานกินเงินเดือน แต่เป็นคอลัมนิสต์ประเภท “ชาวนอกนา” อะไรทำนองนั้น เขียนบทความเกี่ยวกับเมืองเชียงใหม่และลำพูน ส่งไปตีพิมพ์ซึ่งเป็นที่ต้องการของกองบรรณาธิการเป็นอย่างมาก

ใครก็ตามที่ติดตามอ่านสยามรัฐรายวันมาโดยตลอด จะเห็นว่าเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง บทความเชิงวิพากษ์วิจารณ์หายไปมีแต่ข่าวทั่วไป เหลือไว้เพียงสัญลักษณ์ของหัวหนังสือ สยามรัฐ คุณชายคึกฤทธิ์ เคยบอกว่าตัวหนังสือเลียนแบบมาจากสตางค์แดงรุ่นโบราณที่เจาะรูตรงกลาง และรูนี้มีไว้เพื่อร้อยเชือกมัด

หลายบทความที่ผู้เขียนดำเนินคดีแล้วเสนอแนะเพียงจะได้รับการตอบสนองในวันนี้ เป็นเรื่องอะไรบ้าง ท่านผู้อ่านจะทราบเมื่ออ่านหนังสือเล่มนี้ ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าบทความของผู้เขียนมีอิทธิพลถึงเพียงนั้น แต่อย่างน้อยก็จุดประกายให้ผู้มีอำนาจมองเห็น พิจารณาถึงความเป็นไปได้แล้วสานต่อ

ฉกเช่นการขุดลอกแม่น้ำปิงช่วงผ่านเมืองเชียงใหม่และลำพูนในวันนี้ แม่น้ำปิงเมื่อกว่ายี่สิบปีที่ผ่านมา มีเกาะกลางแม่น้ำจำนวนมากมายและตื้นเขินมาก น้ำเกือบจะหยุดนิ่งและกำลังจะเน่า ผู้เขียนได้เขียน

บทความขอให้ชุดลอกหลายครั้ง รัฐบาลส่วนกลางไม่เคยสนใจ ทว่าเมื่อถึงรัฐบาลที่บริหารโดยพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร แม่น้ำปิงได้รับการเหลียวแลชุดลอกจนสะอาดหมดจด เกาะกลางน้ำหายไปจนหมดสิ้น ช่วงที่แม่น้ำแควก็ได้ชุดขยายให้กว้างขึ้น ผลงานดังกล่าวมองเห็นอย่างเป็นรูปธรรม ผู้เขียนเห็นแล้วชื่นใจ

ทั้งนี้ มิได้หมายความว่า รัฐบาลทำตามผู้เขียน แต่บังเอิญมีความคิดตรงกันเท่านั้นเอง

ทุกบทความในหนังสือเล่มนี้แทรกสาระทางประวัติศาสตร์ จะช่วยให้ท่านผู้อ่านได้รับประโยชน์เกินค่าของเงินที่ท่านควักกระเป๋าซื้อ

อนึ่ง ขอเรียนให้ท่านผู้อ่านทราบว่า ที่ผู้เขียน ๆ บทความให้สยามรัฐรายวันจนเป็นที่ยอมรับของกองบรรณาธิการและผู้อ่านได้นั้น เพราะผู้เขียนลักจำวิธีการและลีลามาจากหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ผู้เขียนได้ติดตามผลงานในสยามรัฐรายวันมาโดยตลอด จนกระทั่งมีผลงานรวมเล่มของท่านเกือบครบทุกเล่ม ผู้เขียนเคยไปกราบคารวะท่านที่บ้านริมปิงบ้านที่สองของท่านที่ตำบลป่าตัน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ท่านพูดกับผู้เขียน เมื่อกราบลาท่านด้วยประโยคสั้น ๆ ว่า “เขียนไปเรื่อย ๆ ถ้าอยากเขียน”

ครับผู้เขียนจึงต้องเขียนไปเรื่อย ๆ トラบเท่าที่ยังมีกำลังจะเขียนดังบทความต่าง ๆ ในหนังสือเล่มนี้ แล้วในที่สุดท่านก็ต้องจากไปตามสังขารของชีวิต เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ.2538 ผู้เขียนได้เขียนบทความเพื่อเป็นการบูชาครูและอาลัยท่าน ตีพิมพ์ในสยามรัฐรายวันมาครั้งหนึ่งแล้วขอนำมาเผยแพร่อีกครั้งเป็นบทความปฐม ก่อนที่ท่านจะได้อ่านบทความอื่นต่อไป

ด้วยความปรารถนาดีจากผู้เขียน

ถ้าจูล ฮวบเจริญ

สิงหาคม 2554

สารบัญ

คำนำ

บทความบูชาครู

หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ครูพักลักจำของผู้เขียน 1

เล่าเรื่องเมืองเชียงใหม่

พญามังราย ก่อนสร้างเมืองเชียงใหม่	13
เมื่อพญาฮิบา เสียเมืองหริภุญไชย	20
เมืองหริภุญไชยกับแม่น้ำปิง (ห่าง)	29
เจ้าดารารัศมี เจ้าหญิงแห่งนครเชียงใหม่	43
ล้านนาหรือลานนา ก็ภาคเหนือตอนบนเหมือนกัน	56
เมืองเชียงใหม่เจริญด้านถาวรวัตถุ	61

สังคมเชียงใหม่สมัยหลังกึ่งพุทธกาล

ดอยสุเทพ หัวใจของเมืองเชียงใหม่	75
วัดสะดือเมือง วัดร้างกลางเมืองเชียงใหม่	81
ข้าวเหล็ก ข้าวแม่น้ำแม่ปิง	87
กำแพงเมืองเชียงใหม่	96
กำแพงดิน กำแพงเมืองที่ถูกลืม	106
คูเมือง โบราณสถานที่น่าจับตามอง	113
เมืองเชียงใหม่ระวังไว้บ้างเถิด	119
น้ำตกห้วยแก้ว	127
เกาะเมืองเชียงใหม่ ไม่ควรมีเรือนจำอีกต่อไป	132
ไปพอกปอดที่สวนสัตว์เชียงใหม่กันเถอะ	137

คลองแม่ข่า บ่อพักน้ำเสียดกลางเมือง	144
เชียงใหม่กับถนนวงแหวน	151
ลานศิลปวัฒนธรรม	163
เกาะกลางแม่น้ำแม่ปิง	170
ในที่สุดแม่น้ำปิงก็จะเหลือเพียงตำนาน	177
700 ปี นพบุรีศรีนครพิงค์	187
สมโภชเมืองเชียงใหม่	194
เศรษฐกิจใหม่เมืองลำพูน	200
ชาวอำเภอสารภีอนุรักษ์ต้นยางนา	213

ประเพณี ความเชื่อในล้านนาทุกวันนี้ยังมีอยู่

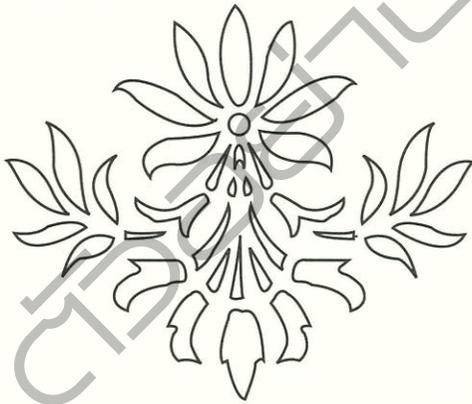
ควีนหลงสงกรานต์ ที่เชียงใหม่	222
เทศกาลลอยกระทงที่เชียงใหม่	229
เวทีประกวดนางสาวเชียงใหม่ในงานฤดูหนาวที่นครพิงค์	235
งานประเพณียี่เป็งแห่งล้านนา	241
ปราสาทไม้แห่งล้านนา กับค่านิยมที่เปลี่ยนไป	247
ตำแหน่งผู้ว่า มีอาถรรพ์จริงหรือ ?	253

ระลึกถึงเมื่อครั้งเชียงใหม่ยังความ

ถาเชียงใหม่จะสิ้นแล้วแห่งมนต์เมืองเหนือ	261
หลุก อันสุดท้ายที่เวียงพิงค์	269
เชียงใหม่คลายมนต์ไปแล้ว	282

บทความบูชาครู

หม่อมราชวงศ์ศีกฤทธิ ปราโมช ครูพี่ก๊ากงำของพี่เขียน

การจากไปของ ม.ร.ว.ศีกฤทธิ ปราโมช อย่างสงบ เมื่อตอนสายของวันที่ 9 ตุลาคม 2538 เวลา 10.58 น. นับเป็นการสูญเสียปราชญ์และปูชนียบุคคลของชาติไปอีกท่านหนึ่ง

สังคมไทยยอมรับว่า ท่านมีความรอบรู้เหลือหลาย ผลงานและเกียรติคุณของท่านนั้น มิจำเป็นต้องบรรยาย เพราะสยามรัฐรายวันได้นำมาเผยแพร่ให้ท่านผู้อ่านได้ทราบโดยละเอียดทุกแห่งทุกมุมอยู่แล้ว ผู้เขียนจะขอกล่าวเพียงสาขาวรรณกรรมของท่านเพียงเล็กน้อยเท่านั้นเพื่อ “เป็นการอาลัยถึงท่านด้วยเคารพนับถือ อย่างจริงจังและจริงใจ”

ผู้เขียนมิได้เป็นศิษย์โดยตรงของท่านในมหาวิทยาลัย ผู้เขียนมิได้เคยทำงานในบริษัทสยามรัฐรายวัน จำกัด ผู้เขียนมิได้เคยมีบ้านอยู่ในซอยสวนพลูใกล้บ้านท่าน และผู้เขียนก็มิได้เคยมีบ้านอยู่ใกล้บ้านริมฝั่งของท่านที่เชียงใหม่แต่อย่างใด

“ผู้เขียนอยู่ห่างไกลท่านมาก และไกลปืนเที่ยงมากมาย ถึงเมือง

หรือกฎไชยลำนุณ”

แต่ผู้เขียนสามารถพูดได้อย่างเต็มปากเต็มคำได้ว่า ผู้เขียนก็ใกล้ชิดท่านทางสาขาวรรณกรรมเหมือนกัน แม้จะลำดับท้าย ๆ ก็ตามที่เถอะ

ผู้เขียนติดตามผลงานและข้อเขียนของท่านมานานหลายสิบปี ด้วยความชื่นชมและชื่นชอบ นับถือในความรอบรู้ของท่านมาก และทิ้งในความที่ท่านเป็นคนทันสมัยอยู่เสมอ

ผู้เขียนอ่านและติดตามสยามรัฐรายวันมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2494 ขณะนั้นสยามรัฐรายวันมีอายุเพียง 1 ขวบเศษ ยังไม่เต็มสองขวบดี มีบางช่วงการติดตามอ่านจะขาดตอนไปบ้าง ก็เพียงระยะเวลาอันสั้น

ยิ่งสมัยขึ้นไปอยู่เมืองเหนือไกลปืนเที่ยงระยะแรก ๆ นั้น ต้องใช้ความวิริยะอุตสาหะมาก จึงจะได้อ่านสมใจ ด้วยความผูกพันกันมานาน ในที่สุดได้มาเป็นผู้เขียนเสียเอง

โดยเขียนอยู่ข้างสังเวียนขอบนอกประเภท “ข่าวนอกนา” อะไรทำนองนั้น ผู้เขียนมีผลงานเป็นรูปเล่มของท่านมากมาย แม้จะไม่ครบทุกเล่ม ก็ยังพยายามเสาะหามาสะสมไว้ด้วยใจรัก มีบางเล่มอ่านหนึ่งครั้ง และมีบางเล่มอ่านมากกว่าหนึ่ง มีอยู่เล่มหนึ่งผู้เขียนอ่านแล้วอ่านอีกไม่เบื่อหน่าย เพราะท่านใช้สภาพชนบทแถบเช่นบ้านเกิดของผู้เขียนสมัยเป็นเด็กชายชวานามาเป็นฉากในนิยายของท่านอย่างสมจริง คล้ายจำลองของจริงมาแปะลงในหน้ากระดาษ “บรรยากาศสมจริงมากเหมือนภาพถ่ายของช่างถ่ายรูปฝีมือชั้นครู”

หนังสือเล่มดังกล่าว ผู้เขียนซื้อมาเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2509 เป็นการพิมพ์ครั้งที่ 7 ผู้เขียนอ่านแล้ว 4-5 รอบ คิดถึงบ้านเกิดคราวใดก็เอาออกมาอ่านให้คล้ายคิดถึงบ้าน ผู้เขียนกำลังจะบอกท่านว่าหนังสือเล่มดังกล่าวนี้ชื่อ “ไผ่แดง” ไงล่ะครับ

คุณชายท่านอาร์มภบท (ไตเติ้ล) ได้ตรงกับสภาพชนบทบ้านเกิดของผู้เขียนมาก ไม่ว่าจะเป็นระยะทางจากเมืองบางกอก คลองขอยที่

แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยา ชื่อวัดในคลองก็ดี ใกล้เคียงกันมาก สภาพภูมิทัศน์ในชนบทสมัยเมื่อ 40 กว่าปีที่ผ่านมา (สมัยที่เขียนและตีพิมพ์บทความนี้) ช่างตรงกันกับที่ท่านบรรยายไว้ไม่มีผิดเพี้ยนแม้แต่น้อย ลองตามผู้เขียนมาซีครับ ย่อหน้าแรกในหนังสือดังกล่าวท่านบรรยายไว้ดังนี้

“ถ้าหากว่าจะมีเทวดาตนใด เหาะเหินเดินอากาศ จากกรุงเทพฯ ขึ้นไปทางเหนือของพระนครนั้นประมาณแปดสิบหรือเก้าสิบกิโลเมตร ด้วยระยะทางที่เทวดาเหาะ เทวดาตนนั้นจะมองเห็นคลองเล็ก ๆ ลำหนึ่ง แยกออกจากแม่น้ำเจ้าพระยา แล้วเลี้ยวคลานเข้าไปอย่างลัดเลี้ยว ถ้าหากเทวดาตนนั้นจะเหาะตามคลองนั้นตามเข้าไปโดยไม่เบียดหน้าต่อภูมิประเทศที่ไม่มีอะไรจะดูเกินไปกว่าไร่นาและควาย ในไม่ช้าเทวดาตนนั้นก็จะมีบ้านเล็ก ๆ หมู่หนึ่ง มีบ้านคนไม่กี่หลังหลังคาเรือน มีจำนวนคนไม่กี่ร้อยคน กลางหมู่บ้านนั้นมีวัด ซึ่งเป็นวัดที่แสดงฐานะเศรษฐกิจของหมู่บ้านนั้นเองให้เห็นได้ว่าไม่รุ่งเรืองนัก หลังคาบ้านนั้นมุงด้วยจาก เป็นส่วนมาก มีหลังคากระเบื้องดินเผาและสังกะสีอยู่ไม่กี่หลัง ส่วนโบสถ์ของวัดนั้นก็มุงด้วยดินเผาธรรมดา ที่ศาลาการเปรียญขนาดย่อมมุงด้วยสังกะสีอีกหลังหนึ่งและกุฏิพระสองหลังมุงจากและสังกะสี

หอรบซึ่งที่โซเซน่ากลัวหอบหนึ่งและมีศาลาท่าน้ำของวัดปลูกอยู่ริมคลองอีกหลังหนึ่งควายจับกลุ่มกินหญ้ากันอยู่กลุ่มละสามสี่ตัวตามทุ่งนารอบ ๆ หมู่บ้านนั้น”

คุณชายท่านเป็นผู้สืบเนื่องในพระราชวงศ์ ท่านถือกำเนิดในเรือที่ลอยอยู่ริมฝั่งเจ้าพระยา ในวันที่มีพายุฝนรุนแรงที่ตำบลบ้านม้า อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ถ้าจะพูดกันให้ตรงตามสถานภาพถิ่นกำเนิดของท่านแล้ว อาจพูดได้ว่าท่านเป็นคนบ้านนอก ท่านถือกำเนิดที่บ้านนอก เพื่อที่จะบรรยายสภาพท้องนาท้องทุ่งซึ่งวิตชาวนาและพฤติกรรมต่าง ๆ ทุกแห่งทุกมุมในนิยายชนบทเรื่อง “ไฟแดง” ได้อย่างสมจริง เสมือนหนึ่งท่านได้เติบโตขึ้น

มาในท้องทุ่งท้องนา

ท่านเพียงถือกำเนิดที่บ้านนอก แล้วไปเจริญเติบโตในรั้วในวัง ในกรุงในเมืองหลวง เพื่อที่ในชั้นหลังจะได้บรรจุบรรยายจำลองชีวิตในรั้วในวังมาปะลงในหน้ากระดาษอย่างสมจริง เพื่อบันทึกไว้ให้ชนรุ่นหลังได้อ่านได้ศึกษาให้รู้ว่า สถานภาพชีวิตในวังในอดีตนั้นเป็นเช่นไร ใครผู้ใดอยากรู้อยากทราบ ก็ให้ไปเปิดอ่านเอาจากนิยายเรื่อง “สี่แผ่นดิน”

พิมพ์ออกมามากกว่าสิบครั้ง เป็นหนังสือเป็นละครมากกว่าสิบครั้ง เช่นเดียวกัน

คุณชายท่านมีคนสนิทใกล้ชิดคอยรับใช้ท่านที่เป็นคนบ้านนอก เป็นข้าเก่าเต่าเลี้ยงตกทอดกันมาแต่สมัยคุณพ่อท่าน เท่าที่ทราบส่วนใหญ่เป็นคนจังหวัดอยุธยา อำเภอมหาราช อันเป็นชนบทท้องทุ่งภาคกลาง เป็นบ้านนอกชนิดเนื้อ ๆ เลยว่าจั้นเถอะ

บ้านเขาเหล่านั้นอยู่ใกล้มาทางจังหวัดอ่างทองมาก ห่างจากตัวจังหวัดเพียง 4-5 ก.ม. เท่านั้น เวลาจะจ่ายตลาด ก็ไปจ่ายที่ตัวจังหวัดอ่างทอง จะว่าไปแล้วเขาเหล่านั้นเป็นชาวอ่างทองโดยแท้ เขาจะไปอยุธยา ก็เพียงไปติดต่อกับส่วนราชการเท่านั้น หากในสมัยนั้นการแบ่งเขตจังหวัดถอยหลังไปเพียง 2-3 ร้อยเมตร เขาเหล่านั้นก็จะเป็นชาวอ่างทองอย่างแท้จริง

ทุกวันนี้ ชาวบ้านกลุ่มนี้เป็นชาวอ่างทองโดยพฤตินัย แต่เป็นชาวอยุธยาเพียงนิตินัยเท่านั้น

ผู้เขียนเกิดที่จังหวัดอ่างทอง อำเภอไชโย ห่างจากตัวจังหวัด 7 ก.ม. ห่างจากกรุงเทพด้วยระยะทางเทวดาเหาะเพียง 80 กิโลเมตรเศษ เท่านั้น ใต้จังหวัดลงไปในเขตเทศบาลมีคลอง ๆ หนึ่ง แยกตัวออกไปในท้องทุ่ง ที่ปากคลองมีวัดอยู่วัดหนึ่งชื่อว่า “วัดโล่ห์สุทธาวาส” คลองดังกล่าวจึงได้ชื่อตามชื่อวัด เรียกตามภาษาพื้นบ้านว่า “คลองวัดโล่ห์” ลึกเข้าไปในคลองไม่กี่กิโลฯ มีวัดอยู่วัดหนึ่งกลางหมู่บ้าน ชื่อว่า “วัดไผ่ล้อม”

วัดไผ่ล้อมอันมีสภาพภูมิประเทศเฉกเช่น “วัดไผ่แดง” ตามที่
คุณชายบรรยายไว้ไม่มีผิดเพี้ยน ผู้เขียนเชื่อว่าในสมัยหนุ่ม ๆ ท่านคงได้
เคยไปที่บ้านผู้ใกล้ชิดท่านเหล่านั้นที่อำเภอมหาราช และท่านอาจเคยไป
เที่ยวที่จังหวัดอ่างทองอย่างแน่นอน

และพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลในนิยายเรื่องไผ่แดง เป็นต้นว่า
สมภารกร่าง ท่านมีวัตรปฏิบัติปฏิบัติทาเหมือนกับสมภารเรื่อง วัดเทวราช
บ้านเกิดของผู้เขียน

กำนันเจิมที่มีพฤติกรรมเหมือนผู้ใหญ่จับ ญาติผู้เขียน นายแก้ว
ที่มีนิสัยคล้าย ๆ พี่ชายที่กำลังเรียนกฎหมายที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และการเมือง รวมไปถึงชาวบ้านไผ่แดงและเด็ก ๆ มีพฤติกรรมเฉกเช่น
ชาวบ้าน บ้านเกิดผู้เขียน

คุณชายท่านเติบโตในกรุงในรั้วในวัง บ้านนอกนั้นท่านคงเคยไป
เที่ยวมาบ้าง เคยเห็นของจริงในสภาพท้องทุ่งท้องนาอย่างแน่นอน แต่
ไอ้เรื่องจะไปคลุกคลีทำอะไรทำกับเขานั้น คงไม่อย่างนั้นแน่นอน แต่
เพราะความเป็นอัจฉริยะความเป็นปราชญ์ของท่าน จึงสามารถพิจารณา
ถึงความเป็นไปได้ของท้องทุ่งท้องนา ท่านจึงบรรยายได้อย่างลึกซึ้งสม
จริงทุกประการ

คุณชายท่านทราบดีว่าคนเรา เมื่อเกิดมาเป็นคน ก็ย่อมจะต้องมี
ความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ ของคนในโลก รู้ผิดชอบชั่วดี รักตัวเอง รัก
ครอบครัว รักสังคม รักชาติ รักศาสนา และรักพระมหากษัตริย์เป็นที่สุด

คุณชายท่านรู้ธรรมชาติของคนบางคนมีปากกับใจไม่ตรงกัน ปาก
อย่างหนึ่ง ใจอย่างหนึ่ง บางคนไม่รู้จริงแต่แสร้งว่ารู้จริง กอปรกับความที่
ท่านมีอารมณ์ขันอย่างเหลือเฟือ ท่านจึงสร้างนายแก้ว แก่นกำจร ขึ้น
มาให้มีความรู้สึกนึกคิด มีพฤติกรรมแปลก ๆ เห็นไหมครับว่าท่าน
ทันสมัยจริง ๆ

คุณชายท่านเป็นคนทันสมัยอยู่เสมอทุกทาง ทั้งด้านวรรณกรรม

ท่านเขียนเรื่องนี้เผยแพร่ในสยามรัฐรายสัปดาห์เมื่อปีพุทธศักราช 2497 ในระยะนี้ลัทธิการเมืองสีแดงกำลังคืบคลานอย่างรวดเร็วเข้ามาทางด้าน เอเชีย เห็นไหมครับว่าท่านทันสมัยจริง ๆ

คุณชายท่านมีวิญญูณเป็นครู อยากจะสอนคนครั้งละมาก ๆ แต่ทำไม่ได้ในโรงเรียนในมหาวิทยาลัย ท่านจึงได้ใช้วิธีสอนทางสื่อสิ่งพิมพ์ ทางหน้ากระดาษในรูปตอบปัญหาประจำวันทางบทความและในรูปนวนิยายอันหลากหลายของท่าน

ท่านผู้อ่านคงเคยได้ยินคำพังเพยของบรรพชนที่ว่า “ฟังไม่ได้ศัพท์ จับเอามากระเดียด” นะขอรับ

คำพังเพยนี้คุณชายก็เอามาสอนคนโดยอ่านหรือฟังแล้วสนุก เพราะท่านแฝงอารมณ์ขันเข้าไปด้วย หากไม่เชื่อลองตามผู้เขียนไปที่ “สัญญาบัตรลัษ” (ไผ่แดง บทที่ 5) ชักประเด็นชั่วคราว

“พี่แก่วน เกิดเรื่องใหญ่แล้ว”

“อะไรกัน ! นายถม ?” แก่วนพูดขึ้นด้วยสำเนียงตื่นเต็นไปตามความตื่นเต็นของนายถม ซึ่งอาจทำให้คนอื่นตื่นเต็นไปด้วย โดยไม่รู้ต้นสายปลายเหตุอะไรเลย

“กองทัพฝ่ายแดงกำลังบุกเมืองไทยแล้ว” เจ้าถมพูดขึ้นพลางกวาดตาไปรอบ ๆ แสดงท่าว่าตนนั้นเหมือนกับวีรชนผู้ได้รับชัยชนะอย่างใหญ่หลวง

คุณชายท่านเขียนสนุกจะคัดลอกออกมาทั้งหมดจะรบกวนหน้ากระดาษ ขอสรุปย่อ ๆ นะขอรับ หากอยากอ่านให้ได้น้ำได้เนื้อ ต้องหาอ่านเอาจากหนังสือ มีวางจำหน่ายตามร้านหนังสือทั่วไป พิมพ์ครั้งที่เท่าไรแล้วก็ไม่ทราบ

ในที่สุด ที่ประชุมกลุ่มย่อยของนายแก่วนสรุปได้ว่า กองทัพแดงนี้มาเพื่อปลดแอกให้เรา แต่ศัตรูหมายเลขหนึ่งของลัทธินี้คือพวกนักบวช เช่นสมภารกร่าง คุณชายท่านอ่านใจคนเราออกว่า ลึก ๆ แล้ว

คนเรานี้รักเพื่อนเป็นห่วงเพื่อน นายแคว่นห่วงสมภารกร่างเพื่อนเก่า กลัว กองทัพแดงจับเอาไปทำบุญ จึงรีบแอบไปบอกให้ลี้กแล้วรีบหนีไปให้ไกลที่สุด แต่สมภารกร่างไม่ยอมจับเอามา “กระเดียด” ด้วย

คุณชายท่านมีอารมณ์ขัน ท่านจึงอาราธนาสมภารกร่างให้ตอบ ปฏิเสธนายแคว่นอย่างสะใจว่า

“ถ้าอย่างนั้น ฉันก็ไม่ต้องหนี” สมภารกร่างพูดแล้วก็หัวเราะ “ถ้าศาลของนายแคว่นเป็นศาลประชาชนจริง ๆ ศาลนั้นก็คงจะไม่ทำอะไรฉัน เพราะฉันไม่ได้ทำอะไรให้ใครเดือดร้อนเลย แคว่นเสียอีกควร จะคิดหาทางหนีเอาไว้งั้น”

“สมภาร” แคว่นพูดด้วยน้ำเสียงที่แสดงว่าความอดทนของเขา เกือบจะลั่นลงแล้ว

“พวกที่เขากำลังรุกเข้ามานี้เขาเอาจริงนะ เขาไม่เหมือนอย่าง พวกเราหรอก คนอย่างสมภาร อย่างกำนันเจิม เขาจับเข้ามาเสียมีรู้เท่าไร แล้ว”

“เออวะ” สมภารตอบด้วยสำเนียงที่อ่อนขันดิ่งเหมือนกัน

“ต่อให้มาเซตุงมาถึงไฟแดงนี้เอง ฎีกี่ไม่หนี”

ปรากฏว่าคืนนั้นนายถมถูกเหยียบ โทษฐานที่ “ฟังไม่ได้ศัพท์ จับเอามากระเดียด” ไปฟังละครวิทยุอย่างครึ่ง ๆ กลาง ๆ มาอย่างตื่นตูม จนเพื่อนฝูงหน้าแตกหม่อมไม่รับเหยียบ

อีกซักรบ (ไฟแดง บทที่ 9) “ฉีกหน้ากากชนชั้นชุดรีด”

เจ้าถมเป็นสมุนมือขวาของแคว่น ถูกแม่เคี้ยวเชิญให้บวชแก้บน ตามที่ได้บนบานศาลกล่าวไว้เมื่อคราวที่นายถมป่วยหนัก อดรันทนไม่ได้ จึงยอมบวชตามที่แม่ขอร้อง แม้นว่าจะขัดกับลัทธินิยมที่เลื่อมใส เพื่อเห็นแก่แม่ซึ่งชราแล้วนายถมจึงยอมบวช

วันหนึ่งกำนันเจิมไปพบสมภารกร่างที่วัดไฟแดงเพื่อหารือถึงเรื่องนี้ ท่านบรรยายไว้ว่า

กำนันเจิมผู้นำชาวมายอกสมภารกร่างที่วัดในวันหนึ่งขณะที่กำลังนั่งคุยกันอยู่ กำนันเจิมก็เอ่ยขึ้นว่า

“ท่านสมภาร เจ้าถมมาหาสมภารหรือยัง เรื่องที่มันจะบวชนะ”

“หา ! เจ้าถมนะหรือจะบวช ?” สมภารกร่างพูดอย่างไม่เชื่อหู เพราะเป็นหนแรกที่ได้ยินชาวนี

“ครับ ผมได้ยินมาว่าอย่างนั้น” กำนันตอบ “มันจะบวชกับบนะครับ”

เมื่อกำนันเจิมกลับไปแล้ว สมภารกร่างก็เข้าไปหาหรือหลวงพ่อบุญพระประธานในโบสถ์ถึงเรื่องนายถมจะบวช คุณชายท่านสามารถให้พระประธานปูนปั้นพูดโต้ตอบได้อย่างสนุกอลังการอ่านตุล็กสองสามประโยค

“ผมได้ยินว่า เขาสั่งให้สมภารเจ้าวัด คอยระวังไม่ให้คอมมูนิสต์มาบวช ไ้ผมก็สงสัยจริง ๆ ว่าคนอย่างเจ้าถมนี้นะจะเรียกว่าคอมมูนิสต์ได้หรือไม่”

“ทำไมสมภารไม่ลองถามเขาดู?” หลวงพ่อบอกว่า สมภารก็เป็นคู่สวด เวลาชานนาคสอบอันตราภิธรรมก็ลองถามดูว่า คอมมูนิสต์ใดลี ? ดูทีหรือเขาจะว่าอย่างไร ?”

สมภารกร่างหัวเราะแล้วก็ตอบว่า “หลวงพ่อก็คงหาอะไรมาพูด แต่ผมจะไปถามนอกบาลีอย่างไรได้เล่าขอรับ ท่านกำหนดไว้เท่าไรผมก็ถามได้เท่านั้น”

เมื่อถึงวันบวช แทนาคถมเข้าไปในโบสถ์เรียบร้อยแล้ว โดยมีนายแก้วและคณะมาสังเกตการณ์อยู่หน้าประตูโบสถ์ คุณชายท่านเป็นคนเขียนหนังสือแล้วแทรกอารมณ์ขันเป็นระยะ ๆ หนังสือของคุณชายจึงอ่านสนุกอ่านไม่เบื่อ ท่านบรรยายในวันบวชเจ้าถมไว้ว่า “พิธีอุปสมบทเป็นไปโดยเรียบร้อย จนถึงตอนที่สมภารกร่างในฐานะคู่สวดจะต้องออกไปช่อมชานนาคถมอันตราภิธรรมกับเจ้านาคถมที่ประตูโบสถ์ นาคถมห่มดองครองผ้าสะพายบาตรเรียบร้อยยืนประนมมือสงบเสงี่ยมอยู่ใกล้ๆ

กับประตูโบสถ์ สมภารกร่างลงกราบก่อนจะถอนตัวออกไป ตาเหลือบไปที่ หลวงพ่อพระประธานเห็นยิ้ม ๆ และดูเหมือนจะทำปากโดยไม่มีเสียงว่า “คอมมูนิสต์ลี ?” สมภารกร่างก็รีบก้มหน้าแน้มปากมิให้ตนเองยิ้มออกมา ด้วย แล้วก็รีบถอยออกไปยืนตรงหน้าเจ้านาค

ระหว่างพิธีสำคัญจะเริ่มขึ้น คุณชายท่านเข้าใจหาเหตุการณ์ที่ทำให้สมภารกร่างหน้าแตก ด้วยการสร้างยายกลอยคนชายเหล่าประจำบางไฟแดงขึ้นมา เข้ามาฉีกหน้าสมภารถึงในโบสถ์ก่อนพิธีสำคัญจะเริ่มขึ้น ท่านบรรยายไว้ว่า

“เจ้าข้า!” ยายกลอยประนมมือประกาศขึ้นด้วยเสียงอันดัง “อิฉันมาร้องค้านเจ้านาคคนนี้ ! พ่อผมยังเป็นหนี้เงินค่าเหล่าอิฉันอยู่อีกร้อยสิบเจ็ดบาทห้าสิบสตางค์ ถ้ายังไม่ใช้อิฉัน..อิฉันไม่ยอมให้บวช !”

คุณชายท่านบรรยายว่าทุกคนตะลึงพรึงเพริด ยายผันเรือสามตลบทำท่าจะเป็นลม นายแก้วที่ยืนสังเกตการณ์อยู่ที่หน้าโบสถ์ถลันเข้ามาทันที แล้วถามด้วยเสียงกร้าวว่าเกิดอะไรขึ้น การถกเถียงของคนสองลัทธิก็เกิดขึ้นในที่สุดนาคผมก็ได้บวชเพราะญาติ ๆ ช่วยกันออกเงินค่าเหล่า รวมทั้งนายแก้วด้วยให้ยายกลอยไป

คุณชายท่านเขียนหักมุมช่วงนี้ได้เด็ดขาดนัก พอยายกลอยได้เงินครบก็ออกจากโบสถ์ไป เมื่อบวชเสร็จยายกลอยก็กระตือรือร้นเต็มเข้ามาถวายพระถมพลางกล่าวด้วยน้ำตา คุณชายท่านบรรยายว่า

“พ่อคุณ ! พ่อทูนหัว ! พ่ออย่าถือสาคนมีกรรมมีเวรอย่างอิฉันเลย พ่อรู้ว่าพ่อจะบวช อิฉันก็ซื้อของไว้ถวายตามราคาที่คุณเป็นหนี้อยู่พอดี ทั้งหมดนี้แหละคะ อิฉันซื้อมาด้วยเงินร้อยสิบเจ็ดบาทห้าสิบสตางค์ ไม่มีขาดมีเกิน ส่วนเรื่องหนี้ที่คุณเป็นหนี้อยู่เมื่อยังเป็นฆราวาส อิฉันก็ต้องมาทวง ใครมันจะหาว่าอิฉันใจไม่ใส่ระกาก็ตามที แต่ถ้าอิฉันปล่อยพ่อบวชเข้าไปทั้งที่พ่อยังไม่ได้เบิ้ล่องหนี้ พ่อ ก็จะเป็นพระที่ไม่บริสุทธิ์ ได้เงินไปแล้วก็ไปซื้อของมาถวายพ่อนี้แหละ พ่อคุณ ! พ่อจะได้บริสุทธิ์

ผุดผ่องจำศีลภาวนาต่อไป”

เห็นไหมครับว่า คุณชายท่านเขียนหักมุมได้เด็ดขาดนัก อ่านแรก ๆ ที่ยากกลอยเข้ามาทางหนนี้ถึงในโบสถ์ ทุกคนต่างสาปแช่งยายกลอยในใจ แต่พออ่านถึงบทนี้ ทุกคนต่างก็ก้มลงกราบยายกลอยพร้อม ๆ กันโดยมิได้นัดหมาย

คุณชายบรรจงเขียนนิยายชนบท “ไฟแดง” ได้เด็ดขาดนักแฝงคติเตือนใจและสัจธรรมไว้มากมาย ปัญหาประจำวัน บทความ ท่านแฝงอารมณ์ขัน และเขียนให้อ่านง่ายอ่านสนุก จึงทำให้ผลงานของท่านมีผู้นิยมอ่านกันมาก พิมพ์ออกมาเท่าไรก็ครั้ง ๆ ก็จำหน่ายได้หมด

หากท่านจะเขียนหนักไปทางวิชาการล่ะก็ ท่านวิชาการกันสุด ๆ ไปเลย อ่านสองสามหน้าแล้วอยากหลับ เช่น “ห้วงมหารณพ” เป็นต้น

ท่านที่เป็นแฟนสยามรัฐมานานจะเห็นพ้องต้องกันว่า คอลัมน์นิสต์ประจำของสยามรัฐรายวันทุกท่าน จะเขียนให้อ่านง่าย ๆ กันทุกผู้ทุกนาม เยี่ยงศิษย์ของคุณชาย

เขียนมาถึงตรงนี้ใจหายครับ คุณชายท่านลับเป็นนิรันดร์ ท่านเป็นสุขแล้ว ท่านไปรอลูกศิษย์ลูกหาของท่านบนสวรรค์ฟ้า

ชาวบ้านไฟแดงอพยพหนีน้ำท่วมบางไฟแดงไปอยู่บนโคกหลังวัด เป็นยังงี้บ้างก็ไม่รู้ ท่านสมภารกร่างท่านจำวัดนานเกือบ 41 ปีมาแล้ว ยังไม่ยอมตื่นสักที คุณชายท่านก็ไม่อยู่เสียแล้ว คงไม่มีใครกล้าปลุก

“สมภารกร่างคงจะจำวัดเป็นนิรันดร์ แจกเช่นคุณชายนะขอรับ”

สยามรัฐรายวัน ฉบับวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ.2538

หม่อมราชวงศ์ดิศกุลทิ ปราโมช
เจ้าของโขนธรรมศาสตร์

เมื่อแสดงโขน ท่านจะแสดง
เป็นตัวทศกัณฐ์เท่านั้น

พระยาพรหมากิบาล (ทองใบ สุวรรณภารต) ผู้เล่นเป็นทศกัณฐ์ที่มีชื่อเสียงมากในรัชกาลที่ 6 ร่วมสมัยเดียวกับพระยานัฏกานูร์รักษ์ (ทองดี สุวรรณภารต) ผู้เล่นเป็นพระราม และพระยาสุนทรเทพระบำ (เปลี่ยน สุนทรนัฏ) ผู้เล่นเป็นพระลักษมณ์

เล่าเรื่องเมืองเชียงใหม่

พญามังรายก่อกองสร้างเมืองเชียงใหม่

ล้านนา หรือ ล้านนาไท เป็นถิ่นที่อยู่ของคนไทยยุคแรก ซึ่งถอยร่นลงมาจากอาณาจักรน่านเจ้า เพราะถูกชาวมงโกล นักรบผู้กินนอนบนหลังม้ารุกราน อพยพผ่านดินแดนสิบสองปันนา แดกแยกออกเป็นสามกลุ่ม

กลุ่มหนึ่งยอมอ่อนน้อมและหลบซ่อนอยู่ในดินแดนสิบสองปันนา ไม่ยอมหลบหนีไปไหน จนเมื่ออิทธิพลชาวมงโกลหมดไป จึงรวบรวมกันจนเข้มแข็งแกร่งกล้า แล้วสร้างเมืองเชียงรุ่งเป็นเมืองศูนย์กลาง

กลุ่มหนึ่งแยกไปทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำโขง แล้วไปสร้างอาณาจักรล้านช้าง คือลาวทั้งประเทศ สร้างแคว้นสิบสองจุไทย (ปัจจุบัน

อยู่ในภาคเหนือของประเทศญวน) แคว้นหัวพันทั้งห้า หัวพันทั้งหก (ปัจจุบันอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย) มีเมืองหลวงพระบางเป็นศูนย์กลาง

อีกกลุ่มหนึ่งแยกมาทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำโขงแล้วมารวมกลุ่มสร้างอาณาจักรล้านนา แล้วแยกเป็นกลุ่ม ๆ ต่างเป็นอิสระในสมัยแรกตั้งอาณาจักร มีเมืองใหญ่อยู่ 3 เมือง คือ เมืองเชียงฮุ้ง (รุ่ง/รุ่ง) เมืองเขมรัฐ เมืองเงินยาง ในชั้นต่อมาจึงได้สร้างเมืองเชียงราย เมืองไชยปราการ เมืองพะเยา เมืองเชียงใหม่ ส่วนเมืองเขลางค์และเมืองทริภุญไชย ช่วงเวลานั้นอยู่ในอิทธิพลของอาณาจักรขอม

จะอย่างไรก็ตามทั้งสามกลุ่มนี้ ต่างก็เป็นกลุ่มชนคนไทยสายเลือดเดียวกัน และเป็นชุมชนโบราณ รวมกลุ่มกันมานานมากกว่าหนึ่งพันปีขึ้นไป

ผู้เขียนขอตัดตัดตรงมาที่ปีพุทธศักราช 1782 เป็นปีที่พญามังราย ประสูติ ดำเนินพื้นเมืองเชียงใหม่ฉบับเชียงใหม่ 700 ปี บันทึกไว้ว่า

ท้าวรุ่งแก่นชาย เจ้าเมืองเชียงรุ่งแห่งสิบสองปันนา มีความปีติยินดีเป็นยิ่งนักเมื่อทรงทราบว่า พระนางเทพคำขาย ราชธิดาที่อภิเษกสมรสกับเจ้าลาวเมง ราชบุตรของพระยาลาวเมือง แห่งเมืองทริภุญครเงินยาง ขณะนี้กำลังทรงพระครรภ์ใกล้ถ้วนทศมาส และจะมีพระประสูติกาลในเร็ววันนี้

ในที่สุดวันที่รอคอยก็มาถึง พระนางเทพคำขายประสูติราชบุตรตรงกับวันอาทิตย์ แรม 9 ค่ำ เดือนอ้าย ปีกุน เอกศกจุลศักราช 601 (พ.ศ.1782) พระยาลาวเมืองผู้เป็นปู่ ท้าวรุ่งแก่นชายผู้เป็นตา ราชกุมารก็ประชุมพระญาติวงศ์ทั้งสองฝ่าย กระทำพิธีเฉลิมขวัญชื่อนานามราชกุมารนั้นว่า “เจ้าเมงราย” (พญามังราย)

“พงศาวดารโยนก” บันทึกไว้ให้ทราบต่อมาว่า เมื่อเจ้าเมงรายมีพระชนม์ได้ 21 พรรษา พระราชบิดาก็เสด็จทิวงคต ตรงกับจุลศักราช 621 (พ.ศ.1802) พระองค์จึงได้ขึ้นครองราชย์ ครองนครหริภุญไชย (เชียงใหม่) สืบต่อมา โดยมีพระราชพิธีมูรธาภิเษกตามประเพณีโบราณทุกประการ

จุลศักราชได้ 624 ปี (พ.ศ.1805) ช้างมงคลซึ่งทอดไว้ พลัดหายไป พระองค์เสด็จตามรอยช้างไปถึงดอยจอมทองริมแม่น้ำกกนทที่ ได้ทัศนากการเห็นภูมิประเทศเป็นชัยภูมิดี จึงให้สร้างพระนคร แล้วขนานนามเมืองนั้นว่า เมืองเชียงราย

พระองค์มีความประสงค์ขยายอำนาจลงทางใต้ จึงเสด็จไปสร้างเมืองฝางเมื่อประมาณปี พ.ศ. 1817 ทรงประทับอยู่ระยะหนึ่ง จึงทราบจากพ่อค้าวาณิช ชาวเมืองหริภุญไชย ที่ขึ้นไปค้าขายในเมืองฝาง ต่างกล่าวสรรเสริญกิตติคุณแห่งเมืองหริภุญไชยว่า เป็นเมืองมั่งคั่งสมบูรณ์แห่งลุ่มแม่น้ำปิง ชาวเมืองและเจ้าเมืองต่างมีทรัพย์สินมบัติบริบูรณ์ยิ่งนัก

ครั้นพญามังรายได้ทราบกิตติศัพท์ดังนั้น จึงตรัสปรึกษาเสนาอำมาตย์ทั้งหลายว่า ทำฉันใดดีจึงจักตีเมืองหริภุญไชยได้ อ้ายฟ้ามหาอำมาตย์ผู้มีสติปัญญาฉลาดเฉลียวกราบทูลว่า

“ซึ่งเจ้าเหนือหัวจักใคร่ได้เมืองหริภุญไชยนั้น บัญญาหนัก”

แผนอ้ายฟ้าจึงถูกกำหนดขึ้น ตั้งแต่สร้างให้พญามังรายขับไล่ อ้ายฟ้าออกจากเมืองฝาง แล้วไปขอพึ่งบารมีพญาธิบา กษัตริย์ลำดับที่ 51 แห่งนครหริภุญไชย แผนบ่อนทำลายเมืองก็เริ่มขึ้น ดำเนินพื้นเมืองเชียงใหม่ฉบับเชียงใหม่ 700 ปี หน้า 22 บันทึกไว้ว่า

“...อ้ายฟ้ากระทำเภทโบาย เหตุอันบ่ทือชาวบ้านชาวเมืองหริภุญไชย มีใจยินดีด้วยพระญาธิบามีหลายประการต่าง ๆ นั้ก อันเป็นกิตตนาได้

เบนว่าถ้าอ้ายฟ้าแต่งเอา สิ้นส่วยโรมากนัก ชาวบ้านชาวเมืองอีตครวง
มากนัก ถ้าอ้ายฟ้าว่า หากเป็นแต่พระญาเจ้าที่ออะทำตาย สู้อ่าครวง
เอามาตวงได้ ว่าอัน เขาทั้งหลายใส่ใจว่าหากเกิดแต่พระญาบาที่้อขึ้น
เอาส่วยไรค่าไรค่าน่า เขาเถียงบ่ได้ ค้เอาออกที่้อแก่ถ้าอ้ายฟ้าแท้ หั้น
แล”

ผู้เขียนขอบังอาจแปลภาษาเมืองเหนือโบราณเป็นไทยกลาง
ปัจจุบันสรุปได้ดังนี้ขอรับ “.....อ้ายฟ้าวางแผนทำอุบายให้ชาวเมือง
ทริภุญไชยเกลียดชังเจ้าเมืองของตน เป็นต้นว่า เก็บส่วย นา ไร่ สวน
เพิ่มขึ้น ๆ ทุกปีจนชาวบ้านมาโอดครวญ อ้ายฟ้าก็บอกว่าเป็นแต่พระยา
ยี่บาเจ้าเมือง มีบัญชาให้ขึ้นราคา...”

เมื่อถั่วเกรียมงาก็ไหม้ดีแล้ว อ้ายฟ้าส่งสัญญาบัตรให้พญามังราย
ยกกองทัพเข้าตีเมืองทริภุญไชย ชาวเมืองที่มีความเกลียดชังเจ้าเมืองของ
ตนจึงไม่ต่อต้านทัพพญามังราย ในที่สุดเมืองทริภุญไชยก็แตกเมื่อปี พ.ศ.
1824 ดำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ หน้า 25 บันทึกไว้ว่า

“เมื่อนั้น เจ้าพระญามังรายค้เข้าปล้นเอาเมืองละพูนได้แล้ว เข้า
นั่งเสวยเมืองละพูนในป्लीรังไล่ สกราชได้ ๖๔๓ ตัว เดือน ๘ ออก ๔ คำ
ยามกลองงาย ยามนั้น อายุเจ้าพระญามังรายได้ ๔๓ ป्लीแล เจ้าอยู่เสวย
เมืองละพูนด้วยสวัสสติ ค้มีวันนั้นแล”

เมื่อพญามังรายได้เมืองทริภุญไชยแล้ว พระองค์ประทับอยู่ระยะ
หนึ่ง แล้วให้อ้ายฟ้าปกครอง พระองค์ไปสร้างเมืองขึ้นใหม่อีกเมืองหนึ่ง
อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่ไกลจากเมืองทริภุญไชยมากนัก
ดำนานบันทึกต่อไปอีกว่า

“อยู่ลูนนั้นได้ ๒ ป्ली เิงป्लीกำเม็ด สกราชได้ ๖๔๕ ตัว เจ้าพระญา
มังรายปลงบ้านเวนเมืองละพูนที่้อขุนฟ้าเปนพระญากินเมืองละพูน แล้ว

คียกไปตั้งเมืองแห่ง ๑ ว่าจักสร้างเวียงอยู่.....มีพายหนออีสานแห่งเมืองละ
พูน อยู่ที่นั่นได้ ๓ บลีส น้ำถ้วมเมือกกลางวัสสา ช้าง มล้า จ้ว ควาย
หาที่อยู่ได้ ลวดเรียกว่า “เชียงเสื่อ” ต่อทำบัดนี้แล ถึงบลีรวายเส็ด
สกราชได้ ๖๔๔ ตัว เจ้าพระญามังรายย้ายมาสร้างเวียงกุมกาม.....”

บางตำนานเรียกเมืองใหม่ที่อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของ
เมืองลำพูนนี้ว่า “เมืองชะแวง” ทุกวันนี้ยังมีสถูปและกุอยู่หลายแห่ง ทาง
ราชการได้บูรณะขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานไว้นานแล้ว

แต่เมืองชะแวง หรือเชียงเสื่อ มีข้อเสียตรงการระบายน้ำไม่ดี ยาม
หน้าฝนกลางฤดู น้ำจะท่วมเมือง ท่วมย่านชุมชนทุกปีไป จึงไม่เหมาะที่
จะเป็นเมืองถาวรขนาดใหญ่ในภาคภาคหน้าได้ พระองค์จึงได้ย้ายเมืองไป
ทางทิศตะวันตก ด้วยระยะทางไม่ไกลจากเมืองหริภุญไชยมากนัก

แล้วทรงสร้างเมืองใหม่ริมฝั่งแม่น้ำปิง พระราชทานนามว่า
“เวียงกุมกาม” เมื่อปี พ.ศ. 1834 แต่ต่อมาไม่นานทรงเห็นว่า เวียง
กุมกามเป็นที่ลุ่ม ไม่เหมาะที่จะขยายเป็นเมืองใหญ่ในวันหน้าได้

จึงพยายามหาทำเลที่เหมาะสมเพื่อสร้างเมืองแห่งใหม่

วันหนึ่งเมื่อปลายฤดูหนาว พญามังรายทรงช้างมั่งคละตัว
ประเสริฐ ไปแคว่เลียบดินดอยอุสุภัพพะตะ คือว่า ดอยสุเทพ ทิวพราน
ป่าทั้งหลายไล่ป่าไล่เนื้อตามดินดอย เกี้ยวออกมาทางทิศตะวันออกตาม
ราวป่า ไปพบป่าเลาลอมคาที่หนึ่ง เป็นที่อัศจรรย์ะ “บริเวณป่าเลาลอมคา
ในอดีต ก็คือ บริเวณศาลากลางเก่าปัจจุบันนี้นั่นเอง”

ในที่สุด พระองค์ตัดสินใจย้ายเมืองจากเวียงกุมกาม มา
สร้างเมืองใหม่ทางฝั่งตะวันตกแม่น้ำปิง เชียงดอยสุเทพ เพราะประกอบ
ด้วยศุภนิมิตที่ดีและมีชัยมงคลถึง 7 ประการ

“วันหนึ่ง พระองค์เสด็จขึ้นไปยังดอยสุเทพเพื่อดูชะบวรเมือง

ทรงรำพึงว่ากูจักตั้งเวียงในฐานะที่นี้ ควรระเมาเอาใจแท้แล ทิศวันออก
แจ่งเหนือก็เป็นหนองอันใหญ่ เป็นที่ช้างม้าวัวควาย ลงอาบลงกินดินัก...”

อาลักษณ์โบราณได้บันทึกไว้ตรงกันทุกฉบับ ไม่ว่าจะ เป็น
“ตำนานสิบห้าราชวงศ์ ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ พงศาวดารโยนก
ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 61 พงศาวดารเมืองเงินยางเชียงแสน”

ผู้เขียนเชื่อว่า ดวงพระวิญญาณพญามังราย อาจสิงสถิตอยู่บน
ดอยสุเทพทรงทอดสายพระเนตรลงดูขบวรเมือง “และแน่นอน สาย
พระเนตรนั้นคงจ้องไปยังหนองน้ำของพระองค์อีกด้วย”

หนองอันใหญ่คือหนองเขียวหรือหนองบัว อันเป็นหนึ่งใน
ชัยมงคล 7 ประการ ทุกวันนี้ไม่มีให้เห็นอีกต่อไป ด้วยเชื้อสายเจ้าเมือง
เชียงใหม่อ้างว่า เป็นมรดกตกทอดมาแต่ปู่ย่าตายาย เมื่อทางราชการ
ออกเอกสารสิทธิ์ให้ ก็แย่งกันขายให้พวกพ่อค้านายทุน ทุกวันนี้ถูกถม
จนไม่มีหนองบัวให้เห็นอีกต่อไป

ใครก็ตามที่ครอบครองหนองน้ำ “หนองเขียว” อันเป็นแหล่งน้ำ
โบราณคู่เมืองเชียงใหม่ จงตระหนักในข้อนี้ด้วยว่า “หนองเขียว” หรือ
“หนองบัว” เป็นแหล่งน้ำโบราณ เป็นของสาธารณะ เป็นของส่วนรวม
ร่วมใช้สอย ไม่สมควรจะถือครอง ควรคืนให้กับส่วนราชการเพื่อสร้างสิ่ง
ที่เป็นสมบัติของสาธารณชนต่อไป

“จะคืนหรือไม่ เป็นดุลยพินิจของท่านเจ้าของที่ซื้อต่อเป็นคน
สุดท้าย นะขอรับ” อย่าลืมน่า เวรกรรมนั้นมิจริง สนองกันจะจะในชาตินี้
ไม่ต้องรอดถึงชาติหน้าขอรับ

ขอย้อนไปที่ “เมืองชะแวง” ที่นักประวัติศาสตร์ผู้ศึกษาประวัติ
เมืองล้านนาไทย ยังหาข้อมูลยังไม่ได้ว่า “เมืองชะแวง” อยู่หนใด

พงศาวดารบันทึกไว้ว่า หลังจากให้อ้ายฟ้าปกครองเมืองทริภุญ

ไชยแล้ว พระองค์ได้ไปสร้างเมืองใหม่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่ไกลจากเมืองทริภุญไชยมากนัก ชื่อว่าเมืองชะแวง

ในบริเวณกิ่งอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ห่างจากลำพูนไม่เกิน 20 กิโลเมตร หรือประมาณ 15 กิโลเมตร ด้วยระยะทางนกบิน มีโบราณสถานที่น่าทึ่งโบราณคดีสันนิษฐานกันว่า เป็นยุคแรกยุคเดียวกับเมื่อแรกสร้างเมืองเชียงใหม่ เป็นต้นว่า “กู่เฮือง” “กู่ป่าลาน” “กู่ป่าบาง” เป็นศิลปะร่วมสมัยเดียวกันกับยุคแรกของเมืองเชียงใหม่ หลายสิ่งหลายอย่างที่พบในย่านนั้นบ่งชี้ว่า เคยเป็นที่ตั้งของเมืองโบราณมาก่อน

เป็นไปได้หรือไม่ว่า ชุมชนกิ่งอำเภอบ้านธิ ในปัจจุบันนั้นก็คือเมือง “ชะแวง” ในอดีตนั่นเอง

ในงานฉลอง 700 ปี นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ ที่เริ่มปี 2539 นี้ คณะกรรมการจัดงานน่าจะจัดทัวร์ขึ้นมาสักรายการหนึ่งดังต่อไปนี้

ต้นทางออกจากลำพูน ไปยังกิ่งอำเภอบ้านธิ ที่น่าเชื่อว่าเป็น “เมืองชะแวง” แล้วไปยังเวียงกุมกาม ข้ามน้ำปิงไปยังศาลากลางเชียงใหม่ (ศาลากลางเก่า) ณ ที่นี้จะมีนิทรรศการพญามังรายกับเมื่อนพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ ทัวร์รายการนี้ น่าจะชื่อว่า “ตามรอยพญามังรายสร้างเมืองเชียงใหม่”

“กะจองงอง กะจองงอง เจ้าข้าเฮี้ย รียบหน้อยเรียบหน้อย เดี่ยวตัวหมด”

สยามรัฐรายวัน ฉบับวันที่ 5 กันยายน 2533

เมืองพญาภิบาล เลี้ยวเมืองหรือญไชย

เข้าตรู่ของวันที่อากาศสดใส เมื่อปีพุทธศักราช 1802 ภายในพระราชวังนครเงินยาง (เชียงแสน) ริมฝั่งแม่น้ำของ (แม่น้ำแม่โขง) กำลังมีพระราชพิธีสงฆ์น้ำมุกทาทาภิเสก (มูรธาภิเสก) พญามังรายขณะพระชนมายุได้ 21 พรรษา ภายหลังจากที่พระยาลาวเม็ง พระราชบิดาสวรรคตเมื่อยามใกล้รุ่ง

ต่อมาเมื่อปีพุทธศักราช 1805 ช้างมงคลอันเป็นช้างทรง หลุดจากแหล่ง เติลิดไปด้วยฤทธิ์ของช้างตกมัน

พญามังรายจึงเกณฑ์ไพร่พลตามช้างทรง จนไปพบสถานที่แห่งหนึ่งสวยงามมาก มีม่อนดอยสูงริมฝั่งแม่น้ำแม่กก ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่นั้นทักไว้ว่า

“.....เจ้าพระยามังรายจึงสร้างเวียงกวมดอยจอมทองห้อมมีท่ากลางเวียง สร้างในปल्लीเต่าเล็ด สกราช 624 ตัว (พ.ศ.1805-ล) ปรากฏชื่อว่าเมืองเชียงรายนั้นแล.....”

ในปีนี้เอง พระองค์ทรงมีพระราชโอรสหนึ่งพระองค์ ทรงพระนามว่า “ขุนเครื่อง”

ปีพุทธศักราช 1808 ทรงมีพระราชโอรสพระองค์ที่สอง ทรงพระนามว่า “ขุนคราม”

ปีพุทธศักราช 1811 ทรงสร้างเมืองฝาง และในปีพุทธศักราช 1812 ทรงมีพระราชโอรสพระองค์ที่สามที่เมืองฝาง ทรงพระนามว่า “ขุนเครือ”

พญามังรายทรงโปรดประทับที่เมืองฝางนี้เป็นส่วนใหญ่ อีกประการหนึ่งพระองค์ทรงเตรียมสะสมกำลังพลและเสบียงอาหาร เพื่อ

ขยายฐานลงไปทางใต้ ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่บันทึกไว้ว่า

“.....แล้วคืออยู่เสวยราชสมบัติด้วยสวัสดิศุขสุภุขสำราญ ไพร
ยุค้ำ ข้ายุขายชู้อัน มีแล”

ผู้สนใจประวัติศาสตร์ล้านนาต่างทราบกันดีว่า เมื่อพญามังราย
เสวยราชสมบัติครองนครเงินยางนั้น (อยู่บริเวณเดียวกันกับเมือง
เชียงใหม่ในทุกวันนี้-ล) ในแถบถิ่นล้านนาอันกว้างใหญ่ไพศาลนี้มีชุมชน
ขนาดใหญ่มากมาย มีหัวหน้าปกครองในฐานะเจ้าเมือง ต่างเป็นอิสระ
ปกครองกันเอง ไม่ขึ้นแก่เมืองใดเมืองหนึ่ง แต่พระยามังรายทรงถือว่า
เมื่อขึ้นครองราชสมบัติดินนครเงินยางต่อจากพระราชบิดา พระองค์ได้ผ่าน
กระบวนการสงวนน้ำมูรธาภิเศกโสรจสงวน ด้วยน้ำจากแหล่งน้ำอันเป็น
มงคลต่าง ๆ มาผสมกัน อันเป็นพิธีศักดิ์สิทธิ์ จึงเป็นพระมหากษัตริย์โดย
สมบูรณ์ ส่วนเจ้าเมืองอื่น ๆ ในแคว้นแคว้นนี้ มิได้ผ่านกระบวนการนี้แต่
อย่างใด

อนึ่งในแคว้นแคว้นนี้ หากมีท้าวพระยามากหลาย ต่างก็ยื้อแย่ง
พลเมือง ที่ทำกิน เรือกสวนไร่นา และแย่งอาณาเขตปกครองซึ่งกันและ
กัน สร้างความเดือดร้อนให้กับอาณาประชาราษฎร์เป็นอันมาก ตำนาน
พื้นเมืองเชียงใหม่ หน้า 12 บันทึกไว้ว่า

“.....ท้าวได้ยินขร่าวสารว่า ท้าวพระญาอันอยู่ประเทศจิมไกลล์
เมืองตน ชิงกันด้วยไพร่ไท่ที่ดินไร่นาต่างคนต่างว่าหล้างเปนของตน
ย้อมหื้อเปนทุกข์แก่ปชชานราษฎรบ้านเมืองมากนัก ท้าวคระนิงว่า บ้าน
เมืองอันใดมีผู้เปนใหญ่หลายคน เปนทุกข์แก่ไพร่ไท่มากนัก.....อัน ๑
เครื่องราชภิเศก เปนต้นว่าดาบชัยทรอก แลมิดสรีกัญชัยแก้วแสงอันอุดม
นักเปนของแต่เช่นปู่เจ้าลาวจงมา คุณก็ได้ทรงมาต่อเท่าบัดนี้ชู้อัน เขาฝูง
เปนพระญาอยู่จิมไกลล์คุณ

บได้น้ำมูรธาภิเศกตั้งคุณสักคน พ้อยจามานะต่อคุณันนี้ ควรคุณไฟ

รบเอาเมืองเขาทั้งหลายพุ่งนี้แล”

จึงยกกองทัพไปได้ “เมืองมอบ” (เมืองบอบ) เมืองไล่ เมืองเชียงคำ เมืองเชียงซาง เมื่อตีได้เมืองเล็กเมืองน้อยดังกล่าว จึงได้ไปสร้างเมืองเชียงรายดังที่กล่าวแล้ว แล้วจึงไปสร้าง “เมืองฝาง” ไว้เป็นฐานตระเตรียมขยายอิทธิพลบารมีลงไปทางใต้ เพราะในระยะนั้นชนเผ่ามองโกลผู้มีความเชี่ยวชาญการรบบนหลังม้า กำลังขยายอิทธิพลคืบคลานลงมาเกือบถึงย่านลิบสองปันนา อันมีระยะทางไม่ไกลจากเมืองเงินยาง (เชียงแสน) เท่าใดนัก

ต่อมาไม่นานเมื่อพระองค์ยกกองทัพอันเกรียงไกร ล่องลงไปตีเมืองหริภุญไชยผ่านเส้นทาง “ห้วยหก” เห็นบริเวณนี้ทำเลดี จึงมีรับสั่งให้ทหารช่วยกันสร้างเมืองขึ้นที่นี่ ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่บันทึกไว้ว่า

“เจ้ามังรายคียกเอาริพลออกจากเมืองฝางมาทางแช่สัก.....แล้วจึงแว้ขึ้นมาทางห้วยหก มาสร้างเวียงในที่นั้น ประกอบด้วยพลโยธามากนัก เมืองอันนั้นได้ชื่อว่า “เมืองพล้าว” ต่อท้าวบัดนี้แล”

ซึ่งก็คือ อำเภอพร้าว ในทุกวันนี้นั่นเอง

เมื่อถึงคราวที่พญาธิบายจะเสียดินเมืองหริภุญไชยให้กับพญามังรายนั้น เป็นเพราะว่าพ่อค้าชาวเมืองหริภุญไชยที่ขึ้นไปค้าขายถึงเมืองฝางทุกคนต่างถือว่าบ้านเมืองของตน มีความเจริญรุ่งเรือง อาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาลและเป็นศูนย์กลางแห่งพระพุทธรศาสนา ไพร่บ้านพลเมืองส่วนใหญ่มีความมั่งคั่งอยู่ดีมีสุข บ้านเมืองจึงมีความแข็งแกร่ง บ้านเมืองจึงมีแต่ความสงบสุขร่มเย็น จึงอดที่จะโอ้อวดไม่ได้ว่า “บ้านเมืองของข้าพ้าน กว้างใหญ่ไพศาล มั่งคั่ง เจริญรุ่งเรือง กว่าบ้านเมืองของสู่มากนัก”

เสียงโอ้อวดถึงความเจริญรุ่งเรือง มั่งคั่ง ร่ำรวย สงบสุข ของเมืองโกลีพัน ดังก้องลอดกำแพงคุ้มเจ้าหลวงเมืองฝาง จากวันเป็นเดือน

จากเดือนเป็นปี สร้างความสนพระราชหฤทัยให้กับพญามังรายมาก

เช้าวันที่อากาศสดใสวันหนึ่ง พญามังรายจึงมีรับสั่งให้หาพ่อค้าชาวเมืองหริภุญไชยเข้ามาในคุ้มหลวง เกณฑ์เข้ามาให้หมดทั้งชายหญิง เพื่อสอบถามตามเสียงลือเสียงเล่าอ้างว่า มีข้อจริง ความเท็จประการใด หรือว่าเป็นเพียงคำคุยโวโอ้อวดตามวิสัยพ่อค้าจากแดนไกล ดำเนินพื้นเมืองเชียงใหม่บันทึกเหตุการณ์ในคุ้มหลวงวันนั้นไว้อย่างน่าสนใจมาก เราเข้าไปฟังพร้อม ๆ กันเลยนะครับ

“เมื่อนั้น ชาวพ่อค้าเมืองหริภุญไชย พ่อค้าชายถึงเมืองฝางหลาย ชุมนัก เจ้ามังรายจึงหาพ่อค้ามาถามดูว่าเมืองหริภุญไชยที่อยู่ใฝ่น ยังสมริทธิรู้ว่่าบสมริทธิเปนนฉนใดพ่อค้าทั้งหลายไหวว่า เมืองหริภุญไชยที่อยู่ใฝ่น คีสมริทธิด้วยเข้าของมากนัก พ่อค้าทางบก ทางน้ำเที่ยวมาค้า ชู่เมือง ทางน้ำคีถึงเมืองโยธิยาคีมาค้าถึง ยุท่างค้าชาย ชาวเมือง คีสมริทธิเปนนตีมากนักแล พระญาข้าถามแถมว่า พระญาเจ้าเมืองสูยยัง สมริทธิด้วยวิพล ช่างมล้า ข้าคนสรีสมบัตบ้านเมืองเปนนตั้งรือซา พ่อค้า ทั้งหลายไหวว่า พระญาเจ้าเมืองในเมืองตุช่าใฝ่น สมริทธิด้วยช่างมล้า ข้าคนมากนัก ควรสนุกบัวรวมณด้วยสมบัตชู่เยื้องดีหลีตาย”

นับแต่วันนั้นเป็นต้นมา พญามังรายจึงกระซิบบอกวัตถุประสงค์อันแรงกล้าของพระองค์ ให้อำยฟ้ามหาอำมาตย์ผู้รู้ใจทราบความในใจของพระองค์ว่า ต้องการยกกองทัพอันเกรียงไกรของเมืองฝาง ไปตีหาญหักเอาเมืองหริภุญไชยที่แสนจะมั่งคั่งเพื่อสั่งสมบารมีออกไปให้กว้างไกล ชื่อเสียงของข้าจะได้เป็นที่ขามเกรงของบ้านใหญ่เมืองเล็กทั่วไปในแคว้นนี้ สู้เจ้าจะเห็นเป็นประการใด

ด้วยความรู้ความหลวกของอำยฟ้า จึงกระซิบบอกพญามังรายว่า ผมมีแผนมีอุบายอย่างแยบยล แต่ต้องเป็นความลับสุดยอด ดำเนินพื้นเมืองหน้า 15 บันทึกไว้อย่างน่าสนใจว่า

“ถ้าฟ้าเหี้ย คำอันมิ่งว่าจักไพลองเอาด้วยอุบายนั้น จักกะทำฉันใดเล่า อ้ายฟ้าไหวว่า คำอันจักริปองนั้น เปนอันเล็กก็แลบ ไปควรสำแดงในที่ชุ่มนุมน ควรสำแดงแก่มหาราชะเจ้าที่สงัดจึงดีตาย”

แผนการอันสลบซับซ้อนแบบยลของ “อ้ายฟ้า” มหาอำมาตย์ ผู้รู้ ผู้หลวาก็ถูกยกร่างขึ้น โดยรู้กันเพียงพญามังรายกับอ้ายฟ้าเท่านั้น ทั้งนี้เพราะอ้ายฟ้าสืบรู้ว่า กรุงศรีอยุธยาไพ่น มีกำลังทหารไว้ป้องกันอริราชศัตรูมากมายล้วนเข้มแข็งห้าวหาญชำนาญศึก และยังเป็นสถานที่ ๆ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ จึงมีเทวอารักษ์พระเสื้อเมืองพระทรงเมืองปกปักษ์รักษา ยากที่จะหาญหักเอาด้วยกำลังอันน้อยด้อยของเวียงฝางได้

“แผนยูแยกให้แตกสามัคคี - เกลียดซังเจ้าเมือง แล้วหาญหักเข้าจู่โจมจึงถูกยกร่างขึ้นนำ ฤๅการค้าย่างถัดมาอีกหนึ่งปี วันหนึ่งในยามบ่ายเจียนค่ำของวันที่มีอากาศร้อนอบอ้าว อันเป็นการบอกให้รู้ว่าใกล้จะถึงฤดูฝนแล้ว พ่อค้าชาวเมืองศรีอยุธยากลุ่มสุดท้าย อันเป็นกลุ่มที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันกับอ้ายฟ้า ยกขบวนคาราวานพ่อค้าแม่ขายออกเดินทางกลับไปได้สองทิวาวาร”

ณ เวลานั้นยามบ่ายเจียนค่ำ ชาวเมืองฝางที่อยู่แคว้นคุ่มเจ้าเมืองต่างได้ยินเสียงหวายกระทบเนื้อสดเสียงหนักแน่นดัง ชวบ ๆ ๆ ๆ คละเคล้าเสียงโอดโอยเจียนขาดใจของผู้ถูกโอบย ต่างอกลั่นขวัญบินด้วยความหวาดเสียวแผงไปด้วยความกลัวเกรงบุญบารมี ถัดจากนั้นมาไม่นาน มีทหารหาญหน่วยทันทฆาต กิ่งลากกิ่งจูงอ้ายฟ้าที่ถูกโอบย จนเลือดท่วมตัวสีแดงฉานออกมานอกคุ่มเจ้าเมือง ผ่านกลุ่มชาวเมืองที่อยากรู้อยากเห็น จนพันกำแพงเวียงฝาง แล้วสั่งให้ปิดประตูเมืองอย่างแน่นหนา ตะโกนก้องขับไล่ขู่ล่ำทับให้ออกไปจากเวียงฝางเสียโดยไว อนุญาตให้มีผู้ติดตามช่วยเหลือเพียงเล็กน้อย

อ้ายฟ้ารอดชีวิตมาได้จนถึงเมืองทริภุญไชย เพราะพญามังรายมีรับสั่งแกมกำชับหน่วยพัฒนาและผู้ติดตามอ้ายฟ้าก่อนออกจากคุ้มเจ้าเมืองอย่างหนักแน่น สร้างความฉงนสนเท่ห์เป็นอย่างมากว่า

“อ้ายฟ้าถูกฆ่าลงโทษอย่างสาสมแล้ว ห้ามซ้ำเติมให้บาดเจ็บมากไปกว่านี้ ให้ทหารผู้ติดตามจงคุ้มครองอ้ายฟ้าที่ถูกฆ่าขับไล่ไสส่ง อย่าให้อ้ายฟ้าได้รับอันตรายใด ๆ ระหว่างเดินทาง มันจะไปแห่งหนใด ก็จงตามไปส่งมันให้ถึงที่ หากอ้ายฟ้าเป็นอะไรไป ทุกคนหัวขาดสถานเดียว”

อ้ายฟ้าและผู้ติดตามจึงรีบลงมายังเมืองทริภุญไชยมิทันนาน เพราะชาล่องนั้นเดินทางบกด้วยม้าต่าง ช้ามดอย “หัวโท” ลงมาจนถึงต้นแม่น้ำแม่ปิงที่อำเภอเชียงดาว แล้วช่วยกันต่อแพล่องลงมาจนถึงเมืองทริภุญไชย พักระหว่างทางเพียงสองคืนก็ถึงแล้ว

ทหารหน่วยพัฒนาจึงกลับขึ้นไปรายงานให้พญามังรายทราบทุกประการ

เมื่อพบพ่อค้าผู้คุ้นเคยจึงได้รับความช่วยเหลือรักษาร่างกายจนหายสนิทดีแล้ว จึงพากันเข้าไปเฝ้าพญาธิบา กราบทูลเรื่องที่เกิดขึ้นกับตนเองและขออยู่รับราชการกับเจ้าเมือง ซึ่งพระองค์ยินดีรับไว้เพราะมองเห็นว่า อ้ายฟ้าเป็นอำมาตย์ผู้รู้ผู้หลัก คนเช่นนี้น่าจะเลี้ยงไว้ใช้สอยด้วยการแต่งตั้งให้เป็นผู้เก็บส่วยไร่นา

นิทานเรื่อง “ชาวนากับงูเห่า” ของ “อีสป” นักเล่านิทานชาวกรีก ยังใช้ได้ทุกยุคทุกสมัยนะขอรับ

หลังจากสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกับชาวเมืองได้ประมาณสองปี แผนของอ้ายฟ้าก็เริ่มขึ้นด้วยการขอให้พญาธิบาประกาศให้ทราบทั่วกัน “ในท่ามกลางโรงหลวงที่ขุมขุม” แต่งตั้งให้เป็นผู้แทนรับ คำสั่งแต่เพียงผู้เดียว “หือปรากฏแก่คนทั้งหลาย วันนั้นแล” อ้ายฟ้าจึงเริ่มตามที่วางแผนไว้ทันที

แผนแรก เริ่มขึ้นด้วยการเก็บส่วยค่าไร่ค่านาเพิ่มขึ้นท่ามกลางเสียงโอดโอยของชาวเมือง อ้ายฟ้าอ้างว่าเป็นคำสั่งของเจ้าเมือง “ชาวบ้านชาวเมืองอึดครางมากนัก ถ้าอ้ายฟ้าว่าหากเป็นแต่พระญาเจ้าหื้อกะทำตาย สุธยาคราง เหามาตวงได้ ว่าอัน”

แผนสอง เกณฑ์ชาวบ้านสร้างเหมืองฝาย ขุดร่องน้ำ ให้ชาวนาผันเอาน้ำไปสู่ที่ดินแห้งแล้ง

แผนสาม ยามแล้งดินแตกกระแหง อ้ายฟ้าเกณฑ์ชาวเมืองช่วงฤดูร้อนยาวนานถึงสี่เดือน ขุดคลองส่งน้ำเพื่อชักน้ำจากแม่น้ำแม่ปิงมาใช้ทำนา โดยเริ่มจากเหนือสบแม่แดง เกี่ยวอ้อมไปทางทิศตะวันออก ล่องลงมาจนถึงเขตเมืองหริภุญไชย ด้วยระยะทางยาวถึง “หนึ่งหมื่นเจ็ดพันวา” ลวดได้ชื่อว่า “เหมืองแข็ง” ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่บันทึกไว้ว่า

“ถึงเมื่อฤดูร้อนขุดดินปนไฟออก.....คนทั้งหลายมาขุดเหมืองอันนั้นเป็นอันร้อนไหม้ลำบากนัก มาอึดมาคราง ถ้าฟ้าว่า บ่เป็นแต่คุณาพระญาเจ้าหากหื้อขุดตาย สุธยาคราง”

ในสมัยญานาภิอนาแห่งราชวงศ์มังรายครองเมืองเชียงใหม่ (พ.ศ.1898-1928) เรียกชื่อว่า “เหมืองแก้ว” ในเขตอำเภอแม่ริมที่ลำเหมืองผ่าน ยังมีชื่อตำบลเหมืองแก้ว ในชั้นต่อมาเรียกว่า “เหมืองอ้ายฟ้า” ยังคงหลงเหลือแนวลำเหมืองชัดเจน มาจนตรบเท่าทุกวันนี้

แผนสี่ อันเป็นแผนสุดท้ายที่ชาวเมืองเหลืออดเหลือทน ต่างเกลียดชังพระยาธิบยาอย่างที่สุด แต่ไม่สามารถจะขัดขึ้นหรือไว้วายได้ เพราะขัดขึ้นหรือไว้วาย หัวขาดสถานเดียว อ้ายฟ้าแกลังกราบทูลว่าเมืองฝางอันน้อยนิด แต่คุ้มเจ้าเมืองใหญ่โตกว่านี้มากนัก จึงอาสาปลูกคุ้มใหม่ให้ใหญ่โตสมฐานะ

เมื่อถึงฤดูฝนสิ้นฤดูทำนาแล้ว อ้ายฟ้าก็เกณฑ์ชาวเมืองเข้าป่าตัดไม้ทำเสา ด้วยการชักลากออกมาจากป่าอย่างผิดธรรมชาติด้วยการผูกหัว

ท้ายแล้วใช้ข้างลากทางด้านขวาง ให้ต้นซุงรูดต้นข้าวในนาจนราบเรียบ สร้างความฉิบหายแก่ไร่นาอย่างยับเยิน อ้างว่า เป็นคำสั่งของเจ้าเมือง ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ หน้า 22 บันทึกไว้ว่า

“ถึงเมื่อเดือน ๑๑ เดือน ๑๒ เข้าสร้างต้นสร้างกอเต็มทุ่ง อ้ายฟ้าคื้ ทื่อพ่อเวียกเข้าไฟพันเอาไม้เสาเรือนยังดอยชี้ห่ม่าฟ้า พันนาเชียงเรือ ได้ แล้ว อ้ายฟ้าคื้ทื่อลากเสาเรือน ผูกเกล้าผูกปลายทื่อลากลงขวาง รูดต้น ข้าวชาวเวียงเสียมากนั้.....อ้ายฟ้าว่า บ่เปนแต่คุณา พระญาเจ้าหากทื่อ กะทำตาย.....”

เมื่อสถานการณ์สงบลงเต็มที่แล้ว จึงมีสารลับให้ม้าเร็วนำไปแจ้ง แก่พญามังรายทราบด่วน ที่หน้า 23 ความว่า

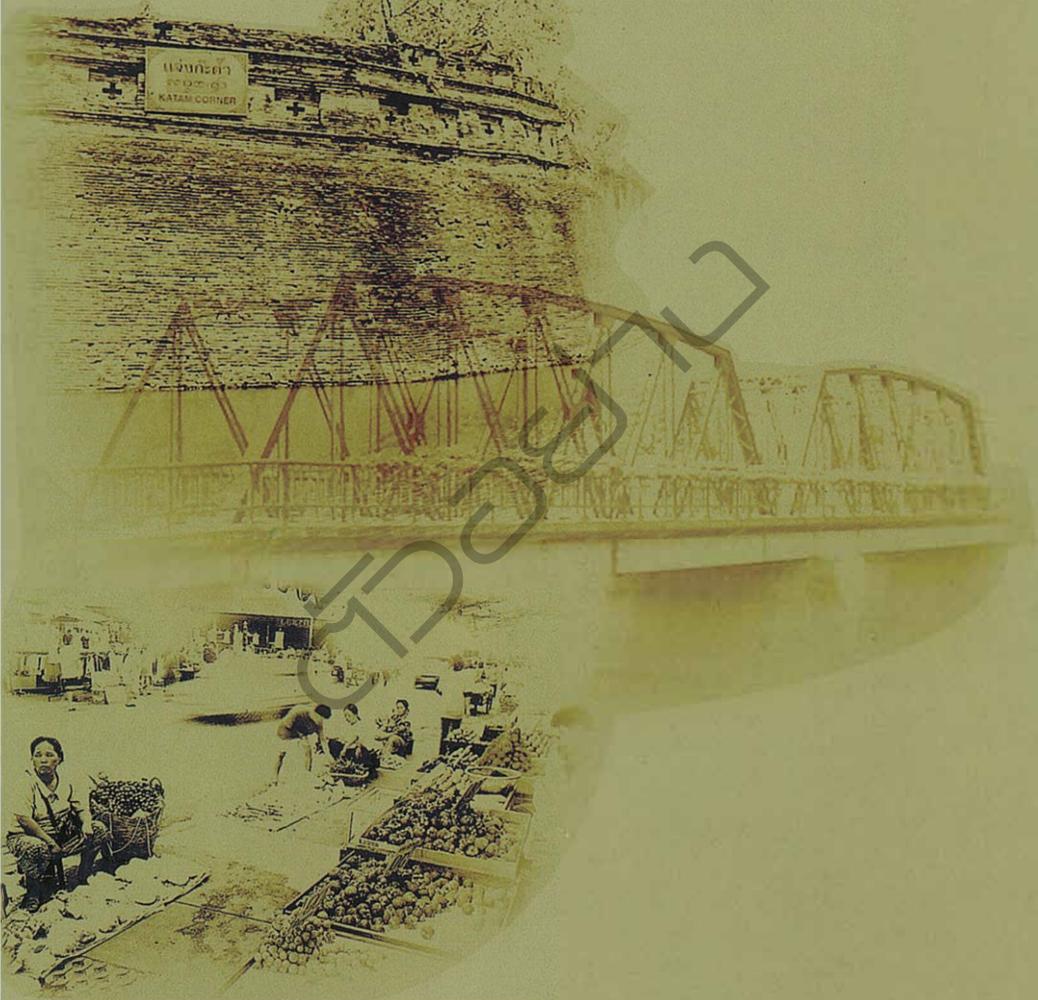
“ข้าพระบาทเจ้าเถ่าฟ้า ไทกะทำเกโทบายได้ ๗ ปลี บัดนี้ คีสมริทิดั่งคำปรารณาชู้ประการแล้ว ขอรรานาเจ้าเหนือหัว ยกริพล เสตัจจงไฟด้วยริบแต่ ว่าฉันนี้ คีมีวันนั้นแล”

เมื่อมีศึกมาประชิดเมือง ชาวเมืองต่างวางเฉย หรือลี้ภัยอย่างไม่ เต็มใจ บ้างให้ความช่วยเหลืออย่างลับ ๆ แก่กองทัพพญามังรายเอาด้วย ช้ำ ในที่สุดพญาธิบายาก็เสียเมืองหริภุญไชยด้วยแผนอันเหนือชั้นของ อ้ายฟ้า

อ้ายฟ้ายังมีแผนเหนือแผนอย่างเหนือชั้น ด้วยการแกล้งตีแหก วงล้อมกองทัพเมืองฝาง แล้วพาพญาธิบายพร้อมด้วยครอบครัวหนีไปพึ่ง พระยาเบิก บุตรชายที่ครองเมืองเขลางค์อย่างปลอดภัย แล้วตัวเองก็ ย้อนกลับมาโดยอ้างว่าจะรีบกลับไปบัญชาการรบป้องกันเมือง โดยลอบ กลับเข้าเมืองหริภุญไชยยามย่ำค่ำมืด เพื่อมิให้ผู้ใดรู้เห็น

“เมืองหริภุญไชยตกเป็นของพญามังราย แล้วกระทำพิธีเหยียบ เมืองอย่างเป็นทางการ ในปลีรุ่งไล่ สกราชได้ ๖๔๓ ตัว (พ.ศ. ๑๘๒๔) เดือน ๔ ออก ๔ คำ ยามกลองงาย”

รวมบทความของผู้ที่งานเกี่ยวกับเมืองเชียงใหม่และลำพูน
ที่ดอยสะเก็ด ในสภามรัฐราชวัน
จากอดีตสู่ปัจจุบัน สะท้อนเรื่องราวในชนรุ่นหลังได้ตระหนัก

ดวงกมลขิงลิขิ่ง
นำเสอบหนังสือดี มีคุณค่า

ISBN 974-9517-78-4